

Trong sự nghiệp cách mạng vĩ đại của dân tộc, Quảng Bình luôn giữ một vai trò rất quan trọng và nổi bật. Quảng Bình có vị thế là tỉnh đầu cầu, hậu phương trực tiếp của chiến trường miền Nam, là “tuyến lửa” - chiến trường thực sự và thường xuyên trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ cứu nước. Vì lẽ ấy mà Quảng Bình được coi như một trong những trọng điểm đối đầu quyết liệt nhất giữa ta và địch trên địa bàn miền Bắc.

Với vị trí quan trọng đó, quân và dân Quảng Bình luôn nhận được sự quan tâm của Trung ương Đảng, Chính phủ và Chủ tịch Hồ Chí Minh. Cùng với đó là sự lãnh đạo sáng suốt, nhạy bén của Đảng bộ Quảng Bình cũng như sự hăng hái, không ngại hy sinh của nhân dân mà trong suốt

NHỮNG HIỆN VẬT

LÀM SỐNG LẠI

THỜI KỲ ĐÁNH MỸ

HOÀNG TRỌNG THỦY

Bảo tàng Tổng hợp Quảng Bình

cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ nói chung và 8 năm chống chiến tranh phá hoại miền Bắc nói riêng nhân dân Quảng Bình đã đánh hàng nghìn trận, bắn rơi bắn cháy 704 máy bay. Có thể nói, *trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ cứu nước Quảng Bình là tỉnh dẫn đầu về bắn rơi máy bay trên toàn miền Bắc.*

Để ghi lại dấu ấn của một thời oanh liệt, trong những năm qua, Bảo tàng Quảng Bình đã cố gắng sưu tầm những hiện vật của thời kỳ kháng chiến chống Mỹ của quân và dân Quảng Bình. Bên cạnh

việc sưu tầm những hiện vật trong đời sống sinh hoạt, sản xuất và chiến đấu của quân và dân Quảng Bình trong thời kỳ này thì các thể hệ cán bộ bảo tàng còn sưu tầm các hiện vật của máy bay Mỹ bị bắn rơi trên địa bàn tỉnh. Hiện Bảo tàng Quảng Bình đang lưu giữ 56 hiện vật máy bay trong tổng số 704 máy bay Mỹ bị bắn rơi trên đất Quảng Bình.

Với tất cả phương tiện và vũ khí có sẵn trong tay, quân và dân Quảng Bình đã bắn tan xác nhiều loại máy bay “tối tân nhất” của giặc Mỹ xâm lược, góp phần cùng với quân và dân cả nước đập tan “uy thế không lực Hoa Kỳ”. Nhìn vào số lượng máy bay Mỹ bị bắn rơi ở tỉnh nhà, ta thấy được sự đa dạng và phong phú về chủng loại máy bay. Không chỉ có máy bay chiến đấu mà còn có cả máy bay vận tải, từ những máy bay chiến đấu thông dụng cho đến những máy bay tối tân, hiện đại như: F.105 - được mệnh danh là “thần sâm” hay F.4.H - được xem là những “con ma” và cả máy bay trinh sát không người lái.

Những hiện vật của máy bay Mỹ bị quân và dân Quảng Bình bắn rơi trên địa bàn tỉnh có ở Bảo tàng Quảng Bình gồm các loại sau: các mảnh xác máy bay, nhãn hiệu máy bay đến các bộ phận, chi tiết của chiếc máy bay và những vật dụng đã được chế tạo từ những mảnh máy bay thành những đồ dùng của người dân. Chúng thuộc các chủng loại máy bay khác nhau như: máy bay tiêm kích cánh quạt AD.6, máy bay tiêm kích phản lực F.8.U, máy bay cường kích phản lực F.105, máy bay cường kích F.4.H, máy bay cường kích phản lực F.100.D, máy bay trinh sát điện tử RF.4. Ngoài ra, còn có một số chủng loại máy bay khác như: A.3.D, AD.7, T.28, RF.101, máy bay lên thẳng, máy bay trinh sát không người lái...

Mỗi hiện vật của máy bay Mỹ bị quân và dân Quảng Bình bắn rơi thường gắn liền với một địa phương, một trận đánh, một cách thức bắn cháy khác nhau. Nhưng tất cả đều nói lên sự sáng tạo trong cách đánh và sự anh dũng trong chiến đấu. Một trong số đó là *Nhãn hiệu của chiếc máy bay F.8.U* dài 75cm, rộng 55cm, chất liệu bằng nhôm Duyara, có ghi chữ bằng tiếng Anh. Đây là nhãn

hiệu của chiếc máy bay do Thiếu tá Rô-bớt Su-mêch-cơ (phi công vũ trụ chuyển sang lái máy bay) lái bị bắn rơi tại đồi Lý Ninh (xã Nghĩa Ninh- Thành phố Đồng Hới) ngày 11/2/1965. Nó là một trong những chiếc máy bay bị quân và dân Quảng Bình bắn rơi trong những ngày đầu Mỹ tiến hành chiến dịch “Mũi lao lửa I” nhằm đánh phá Quảng Bình và mở rộng đánh ra miền Bắc.

Một bộ phận đèn tín hiệu của máy bay.
Đường kính 3cm, cao 6cm, chất liệu bằng sắt và nhôm. Nó là bộ phận của chiếc máy bay F.105 của Mỹ bị Đồn 111 Công an nhân dân vũ trang Quảng Bình bắn rơi ngày 17/4/1965. Đây là chiếc máy bay thứ 200 bị bắn rơi trên toàn miền Bắc. Với thắng lợi này, đơn vị đã được Bộ tư lệnh Công an nhân dân vũ trang, Tỉnh ủy gửi điện chúc mừng. Ngoài ra, đơn vị còn được Quốc hội, Chính phủ tặng thưởng Huân chương quân công hạng 3.

Sau chiến công ấy, vào ngày 13-6-1966 quân và dân Quảng Bình tiếp tục lập được công lớn là bắn rơi chiếc máy bay thứ 200 trên địa bàn tỉnh của quân dân Quảng Phúc, Quảng Trạch. Hiện bảo tàng đang lưu giữ và bảo quản “Đèn tín hiệu” Dài 5cm, rộng 3cm, cao 10cm, làm bằng sắt và nhựa. Và ngày hôm sau Bác Hồ đã gửi thư khen: “...Bác rất vui lòng thay mặt Trung ương Đảng và Chính phủ khen ngợi đồng bào, bộ đội và cán bộ Quảng Bình nêu cao gương tốt cho các tỉnh bạn thi đua làm theo...”.

Thư của Bác Hồ tạo ra một nguồn động viên và cổ vũ rất lớn để nhân dân tỉnh ta sản xuất giỏi và chiến đấu giỏi hơn nữa. Đến ngày 30/7/1967, dân và quân xã Dương Thủy (Lệ Thủy) đã bắn rơi chiếc máy bay Mỹ tại cánh đồng Chùa. Đây là chiếc máy bay thứ 300 bị bắn rơi trên địa bàn Quảng Bình. Hiện nay, Bảo tàng Quảng Bình đang lưu giữ và bảo quản “Ốc vít” - một linh kiện của chiếc máy bay F.4.H dài 15cm, rộng 4cm, nặng 1kg và được làm bằng hợp kim. Đặc biệt, chiếc “Lược” được Xí nghiệp 3/2 chế tạo từ mảnh xác chiếc máy bay này để tặng các đại biểu tham dự hội nghị thi đua “Hai giỏi” năm 1966 để ghi nhớ chiến công này. Chiếc lược này dài 14cm, rộng 2cm, trọng lượng là 0,4kg, chất liệu bằng

nhôm Duyara. Nó là kỷ vật của ông Nguyễn Việt Dương (nguyên Chánh văn phòng UBND tỉnh Quảng Bình) được tặng trong dịp đó nay giao cho Bảo tàng.

Tiếp tục lập chiến công xuất sắc, nhân dân Quảng Bình vừa chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi để xứng đáng với danh hiệu “hai giỏi” mà Bác đã trao tặng cho tỉnh. Ngày 3/8/1968, quân và dân địa phương phối hợp với Trung đoàn 214 pháo cao xạ bắn rơi chiếc máy bay thứ 500 trên địa bàn tỉnh.

Nhân dịp quân và dân Quảng Bình bắn rơi chiếc máy bay thứ 500 trên địa bàn tỉnh, ngày 6/8/1968, Chủ tịch Hồ Chí Minh một lần nữa gửi thư chúc mừng: “*Tính đến ngày 3 tháng 8 năm 1968, Quảng Bình đã lập chiến công vẻ vang, bắn rơi 500 máy bay giặc Mỹ, bắn chìm và bắn cháy 42 tàu chiến các loại. Từ cuối tháng 3 năm 1968, giặc Mỹ đánh phá Quảng Bình dã man hơn, song vô quyết dầy có móng tay nhọn*” và căn dặn: “*Bác nhắc nhủ đồng bào, bộ đội và cán bộ Quảng Bình chớ vì thắng lợi mà chủ quan khinh địch, phải luôn luôn cảnh giác, ra sức thi đua chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi, làm tốt công tác giao thông vận tải và phòng không nhân dân cho thật tốt để giành nhiều thắng lợi to lớn hơn nữa, cùng với đồng bào cả nước kiên quyết tiến lên đánh thắng hoàn toàn giặc Mỹ xâm lược.*”. Với ý nghĩa đặc biệt đó, Bảo tàng Quảng Bình đã sưu tầm được “*mảnh xác chiếc máy bay*” với số kiểm kê BTQB 1699/KL.305. Mảnh xác chiếc máy bay này sưu tầm từ ông Phạm Huy Châu (đại tá về hưu ở xã Đại Trạch - Bố Trạch). Nó được gò thành lịch treo tường; dài 37,5cm, rộng 24,5cm, chất liệu là nhôm và trên đó có khắc hình con chim lạc ở đường viền phía trên và hoa văn sóng nước ở dưới. Hai bên khắc hình 2 bông hoa và ghi chữ *mảnh xác máy bay thứ 500* ở trên đầu lịch và chữ *Quân khu 4 kính tặng* ở dưới lịch.

Bên cạnh đó, trong kho Bảo tàng Quảng Bình cũng đang lưu giữ, bảo quản những vật dụng được chế tác lại từ những mảnh máy bay Mỹ thành những đồ dùng sinh hoạt trong gia đình của người dân. Tiêu biểu như: *Gạt tàn thuốc* được làm từ

mảnh xác máy bay F.4.H, dài 13cm, rộng 9cm, cao 13cm, trọng lượng 0,2 kg, hình ô van. Đây là chiếc máy bay thứ 3.000 bị bắn rơi tại miền Bắc, do Đại đội 367 và dân quân huyện Minh Hóa phối hợp với Trung đoàn 280 bắn rơi chiếc máy bay F.4.H tại rú Tò Tò vào ngày 25/06/1968. *Lọ cắm hoa* làm từ chiếc máy bay thứ 5.000 bị bắn rơi trên toàn miền Bắc do Xưởng cơ khí 3/2 sản xuất dựa trên nguyên liệu là mảnh xác của chiếc máy bay này. Lọ hoa cao 18,5cm, đường kính miệng 7cm, chất liệu là nhôm Duyara, trên đó có khắc hình cửa Đông (thành Đông Hới), hình ảnh trung đội dân quân đang bắn rơi chiếc máy bay, với hoa văn sóng nước cách điệu xung quang đế bình hoa và chữ *Tinh ủy Quảng Bình kính tặng*. Những hiện vật này cho ta cảm nhận được sự sáng tạo và khéo léo của người dân tinh ta; không chỉ chiến đấu, sản xuất giỏi mà còn rất khéo léo trong việc biến những vật dụng của tội ác chiến tranh Mỹ thành những vật dụng phục vụ lợi ích cá nhân cũng như nhu cầu sinh hoạt trong gia đình. Nó được xem như những chứng tích, kỷ vật của một thời.

Hiện trong kho bảo quản của Bảo tàng Quảng Bình đang lưu giữ một số hiện vật của máy bay Mỹ bị bắn rơi trên địa bàn tỉnh trong thời kỳ Mỹ gây chiến tranh phá hoại ra miền Bắc lần thứ 2. “Ống van đóng mở” - một bộ phận của máy bay F.105 bị quân dân ta bắn rơi tại Mai Thủy (Lệ Thủy) ngày 16/2/1972; “mảnh xác máy bay” của máy bay trinh sát điện tử RF.4 bị tự vệ xí nghiệp A.3 bắn rơi ngày 5/10/1972; “nhãn hiệu máy bay

A.7.A” bị quân dân huyện Bố Trạch bắn rơi năm 1972; “máy bộ đàm” của phi công Mỹ trong chiếc máy bay F.4.H bị quân dân Quảng Bình bắn rơi tại Bản Tre (km 60, đường 20 - Quyết Thắng) vào tháng 6/1972...

Trong thời gian tới, Bảo tàng Quảng Bình sẽ tiến hành công tác trưng bày để phục vụ nhu cầu nghiên cứu, tham quan và tìm hiểu về truyền thống quê hương của mọi người dân. Trong đó sẽ giành một phần để trưng bày những hiện vật của cuộc kháng chiến chống Mỹ trên mảnh đất Quảng. Ngoài việc trưng bày những hiện vật của các lĩnh vực, các ngành của đời sống sinh hoạt thì không thể thiếu được những hiện vật của cuộc chiến đấu. Đặc biệt các hiện vật của máy bay Mỹ bị quân và dân Quảng Bình bắn rơi là không thể thiếu được. Tất cả những hiện vật đó phối hợp với nhau tạo nên một bức tranh tổng thể trên các mặt của nhân dân Quảng Bình trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ. Qua đó tạo cho người tham quan không chỉ thấy được đời sống sinh hoạt mà còn thấy được sự anh dũng, bất khuất của con người Quảng Bình trong sinh hoạt, sản xuất và chiến đấu. Mặt khác, bồi dưỡng cho thế hệ hôm nay và mai sau niềm tự hào về truyền thống vẻ vang của các thế hệ đi trước, trên cơ sở đó ý thức hơn nữa việc cần phải học tập để xây dựng quê hương ngày càng giàu đẹp và xứng đáng với công sức mà cha ông ta đã dày công tạo dựng nên.

H.T.T

Tài liệu tham khảo:

1. Ban Chấp hành Đảng bộ Quảng Bình, *Lịch sử Đảng Bộ Quảng Bình 1954-1975 (tập 2)*, Xí nghiệp in Quảng Bình, 2000.
2. Bộ chỉ huy Quân sự tỉnh Quảng Bình, *Lịch sử lực lượng vũ trang nhân dân tỉnh Quảng Bình 1945-1975*, NXB Quân đội nhân dân, Hà Nội, 2004.
3. Thường vụ Tỉnh ủy - Đảng ủy - Bộ chỉ huy Quân sự tỉnh, *Lịch sử Quảng Bình chống Mỹ cứu nước 1954-1975*, Xí nghiệp in Quảng Bình, 1994.
4. Tư liệu 850, *Một số nét về truyền thống đấu tranh của Đảng bộ Quảng Bình*, Bảo tàng Tổng hợp Quảng Bình.
5. Tư liệu 650, Ty Văn hóa Thông tin Quảng Bình, *Quân dân Quảng Bình đã bắn rơi 200 máy bay Mỹ*, Bảo tàng Tổng hợp Quảng Bình.